

Forskningen har svaret på skolans kris

Dagens Samhälle den 9 februari 2016

Under valåret 2014 seglade skolan upp som den viktigaste frågan på den politiska agendan. I december året innan hade OECD:s Pisaundersökning visat att Sverige haft den sämsta resultatutvecklingen av alla länder under 2000-talet. Krisen var ett faktum.

Efter regeringsskiftet har andra frågor gradvis tagit över. Men utbildningskrisen har inte kommit närmare en lösning. Situationen är densamma. Inga nya resultat har publicerats; ingenting har förändrats i sak.

Detsamma gäller problemformuleringen, som bland många fokuserats på 1990-talets reformer. Debattörer hävdar fortfarande att New Public Management – ett diffust begrepp som ofta inkluderar konkurrens, resultatmätningar och ansvarsutkrävande – har förstört skolväsendet.

Något forskningsstöd för denna idé har aldrig presenterats. Förklaringen är enkel: det finns inget. Exempelvis visar studier att friskolekonkurrensen om något har minskat fallet i internationella prov. Men detta spelar ingen roll. Skandaler om missförhållanden hos enskilda fristående aktörer har räckt för att hela marknaden ska ifrågasättas.

Samtidigt har det varit svårare att bedöma argumenten kring resultatmätningar och ansvarsutkrävande. Detta eftersom Sveriges system inom dessa områden är underutvecklade och därför har varit svåra att studera.

Men det finns internationell forskning att åberopa. I en SNS-rapport som publiceras i dagarna går jag och Henrik Jordahl vid Institutet för Näringslivsforskning igenom ett hundratal studier på området.

Och till skillnad från kritikernas påståenden visar forskningen att ansvarsutkrävande – exempelvis via skolinspektioner och offentliggörande av resultat – ofta höjer elevers kunskaper. Föräldrar börjar välja bättre skolor och underpresterande skolor sporras att prestera bättre.

Detta gäller trots att de flesta system som analyseras är dåligt utformade. Men mer genomtänkta system ger också mer positiva resultat. Exempelvis fungerar ansvarsutkrävande bättre med fokus på skolors "förädlingsvärde", som mäter hur bra de är på att förbättra elevers prestationer över tid.

Det är alltså osannolikt att det som löst beskrivs som New Public Management ligger bakom utbildningskrisen. Tvärtom behövs fler kunskapskontroller, mer ansvarsutkrävande och bättre information.

Det krävs ett antal reformer för att uppnå detta. Dels måste betygssystemet centraliseras. Lärare ska inte bestämma sina egna elevers betyg, speciellt inte i en kultur där föräldrar och elever ofta skyller dåliga resultat på lärarna istället för att rannsaka sig själva.

Samtidigt skulle årliga diagnostiska prov med relativ extern rättning ge oss en bättre bild av hur elevers prestationer förändras över tid i olika skolor. Dessutom bör Skolinspektionen fokusera på att bedöma skolors kunskapsmässiga kvalitet i mycket högre utsträckning än i dag.

Det krävs självklart även andra reformer för att fullt ut vända den negativa resultattrenden. Men med bättre kunskapskontroller, information och ansvarsutkrävande skulle vi komma en bra bit på vägen.

Gabriel Heller Sahlgren, doktorand

London School of Economics och Institutet för Näringslivsforskning